

Antik Çağda Ölü Gömme Gelenekleri

Bu sunum vermekte olduğum Antik Çağda Ölü Gömme Gelenekleri dersinde kullanılması için eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Sunumda kullanılan materyaller telif hakkına sahip olup eğitim amaçlı olarak kullanımı uluslararası kanunlara göre serbesttir. Başka bir amaçla kullanılması için telif hakkına sahip kişilerden izin alınması gerekmektedir.

ROMA'DA ÖLÜ GÖMME KANUNU

- ❖ “Şehrin içerisine bir cesedin sokulmasına izin verilemez, bu yapılırsa, şehrin kutsal yapıları kirlenecektir ve buna karşı uygulamada bulunan herhangi bir kişi gecikilmeden cezalandırılmalıdır. Bir ceset, şehir surlarının içinde yakılmamalı veya gömülmemelidir”.
- ❖ “Ölü vücudu gömüye hazırlamak için soyan veya gömüyü beklerken gereğinden fazla bekleten kişi, eğer güneşin ışınlarının bu bedene dokunmasına izin verirse, kutsallığa ihanet etmiş olacaktır. Bu yüzden, eğer bu kişi yüksek sınıftan biri ise, bir adaya sürgüne gönderilmelidir, aşağı tabakadan biri ise, madenlere çalışmaya sürülmelidir”.

- ❖ “Bir mezarın kutsallığını kirleten veya mezardan eşya çalan kişiler yine rütbelerine göre adaya sürülmeli veya madene çalışmaya gönderilmelidir”.
- ❖ “Herhangi biri, kendisinin olmayan bir mezarı açar ve oradaki ölünün yerini değiştirir veya oraya başkasını gömerse, yine kutsallığa ihanet etmiş sayılmalıdır”.
- ❖ “Bir mezarın üzerindeki yazıtı biri silerse veya bir mezar heykelini devirirse, veya mezardan bir taş dahi alırsa, mezarın kutsallığını çiğnemiş sayılmalıdır”.

❖ “Bir lahite veya mezar odasına bir ölü beden yerleştirilmiş ise, başka bir ölü beden konulmamalıdır, bunu yapan kişi dine ihanetle cezalandırılmalıdır”.

❖ “Ölen ana-babalar ve on yaşın üzerindeki çocuklar için bir sene yas tutulmalıdır”.

❖ “Ölen üç yaşına kadar bebeklerin, yaşadıkları her yıl için bir ay yas tutulmalıdır”.

❖ “Ölen koca için 10 ay yas tutulmalıdır”.

- ❖ “Ölen altıncı dereceye kadar yakın akrabalar için 8 ay yas tutulmalıdır”. Bunlara uymayanlar, “resmi aşığılanma” ile cezalandırılmalıdır. (İnfarmia, yani resmi aşığılanma, suç işleyen Roma vatandaşlarının, örneğin ordudan atılma veya saygın olmayan bir işte (aktörlük, fahişelik gibi) çalıştırılma şeklinde uygulanmıştır).
- ❖ “Yasta olan kişiler, eğlence amaçlı davetlere katılmamalı, süslenmemeli (sakal tıraşı olmamalı), beyaz ve mor renkli elbiseler giymemelidirler”.
- ❖ “Ölenin cenaze töreni sırasında yapılan bütün harcamalar, geride bırakılan mülkten en öncelikli borç olarak kesilmelidir”.

MEZAR SUNULARI (ÖLÜ HEDİYELERİ)

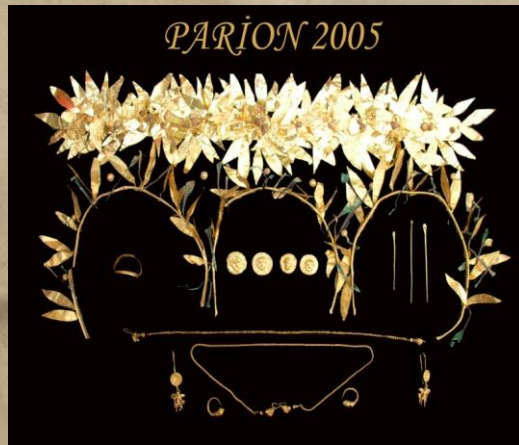
- ❖ Mezar sunuları pek çok arkeolojik veri sağlayan malzemeleri oluşturmaktadır.
- ❖ Bunlar arasında mücevherat ve diğer şahsi eşyalar, silahlar ve silah parçaları, askeri malzemeler, makyaj malzemeleri, süslenme kutusu, bazıları değerli metallere yapılmış (altın ve gümüş, nadiren bronz) yeme ve içme kapları, pişirme kapları, kandiller, oyun zarları, çocuk oyuncakları, terra cotta heykeller ve öbür dünyaya ait tanrılar için üretilmiş malzemeler sayılabilir.
- ❖ Tüm bu mezar sunularının amacı, hem ölen kişiyi onurlandırmak, hem de ölümden sonraki hayatlarında ölümlerin kendilerini evlerinde hissetmelerini sağlamaya yöneliktir.



Antandros nekropolü mezar hediyeleri



Parion mezar hediyeleri



Parion krali mezar hediyeleri



Parion mezar hediyeleri





Mezar hediyeleri

- ❖ Mezarlarda bulunan ilginç buluntulardan birisi de işlenmiş ya da işlenmemiş aşık kemikleridir.
- ❖ Antik Yakın Doğu, Anadolu, Kıbrıs ve Ege’de Bronz Çağından başlayarak mezarlarda aşık kemikleri görülmeye başlanmıştır. Bunların işlevlerinin ve önemlerinin ne olduğu konusunda yeterli bilgi sahibi değiliz. Bir görüşe göre, dinsel amaçlarla kullanılmış ve mezarlara bırakılmışlardır. Ancak yaygın olan diğer görüş, bunların bir oyun malzemesi olarak insanların kullandığı bu eşyanın, ölüler için de sunulmuş olmasıdır. Bir başka düşünce ise, hayvan vücudunun içerisinde yer alan aşık kemiklerinin, mezarlarda ölüye sunulmasının canlının içinde bulunan ruha erişilmesi anlamına geldiği de düşünülmüştür.



ANTİK KENT NEKROPOLLERİNDE BULUNMASI MUHTEMEL MEZAR TİPLERİ



- ❖ Antik kent nekropollerinde, temelde iki ölü gömme geleneğinin yaygın olarak uygulandığı görülmektedir. Bunlar, **Kremasyon Gömü** ve **İnhumasyon Gömü**'dür.
- ❖ Semerdam Kiremit Mezarların çoğunluğunda ve urne gömülerde, hem **1. Tip**; hem de **2. Tip** kremasyonun uygulandığı görülmektedir.

I. Tip Kremasyon : Cesedin nekropol alanında, kendi mezar çukuru içerisinde yakılması ve geriye kalanların aynı yerde, üzerlerinin herhangi bir kaplama levhasıyla kapatılması ya da, yakılma işlemi sonrası geriye kalan kemik ve küllerin bir urne içerisinde aynı gömü çukuruna gömülmesi geleneğidir.

II. Tip Kremasyon : Cesedin nekropol alanı, ya da gömüleceği mezar dışında yakılması işlemidir. Cesedin yakılması sonrasında geriye kalan kemik artıkları ve küller, toplanarak bir urne (kül kabı) içerisine doldurulur. Daha sonra da urne, nekropol alanı içerisinde açılan küçük bir çukur içerisine yerleştirilir.

Kremasyon Alanı : II.Tip kremasyonda, bazen tek ceset yakılmaz, çok sayıda ceset aynı alanda yakılabilir. Bu durumda büyük bir yakma ateşi oluşturulur. Bu yapıdaki alanlara kremasyon alanı denir.

- ❖ **Semerdam Kiremit Mezarlarında uygulanan I.Tip kremasyonda, yaklaşık 200x90 cm. ölçülerinde tabana doğru daralarak açılan mezar çukuru içerisine en alta kalın ağaç dalları üzerine çalı çırpı, onların da üzerine ceset bırakılarak yakılmıştı. Yakma işlemi sonrasında geriye kalanlar çukurun ortasında toplanır, ölü gömme törenine katılanların yanlarında getirdikleri hediyeleri küllerin üzerine bırakmasının ardından üzeri kiremitlerle kapatılırdı.**
- ❖ **Urnelerde uygulanan II.Tip kremasyonda ise, nekropol içerisinde, kremasyon alanında yakılan cesetten geriye kalanlar bir urne kabı içerisinde ağzına taş kapatılarak nekropolde açılan bir çukur içerisine bırakılmıştır.**

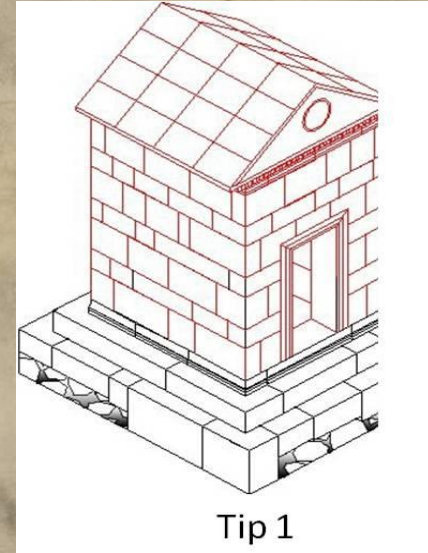
- ❖ Nekropol alanlarında uygulanan ikinci gömü şekli ise, İnhumasyon Gömü'dür. Hellenistik taş Sandık mezarlar başta olmak üzere, Roma dönemine ait Semerdam Kiremit Mezarlarda, Basit Toprak Mezarlarda ve Ahşap Tabut Mezarlarda ceset, kolları iki yanda sırtüstü yatırılmıştır. Düz Semerdam Kiremit Mezarlarda ise ceset, yarı-hocker tiptedir.



Mezar Tipleri : Antik Dönem Nekropol alanlarında çok değişik tiplerde mezarlarla karşılaşmaktadır. Bu mezar tiplerini řu şekilde sıralayabiliriz :

1. Anıt Mezarlar

Toprağın üzerine çıkılmış bölüm anıtsal ölçülerde düzenlenmiş bir mimari yapı modelini yansıtmaktadır.

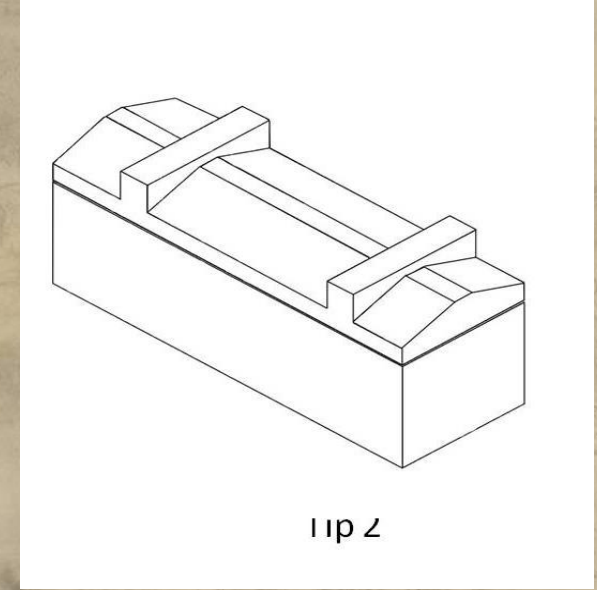




Milas - Gümüşkesen Mezar Anıtı- Roma dönemi

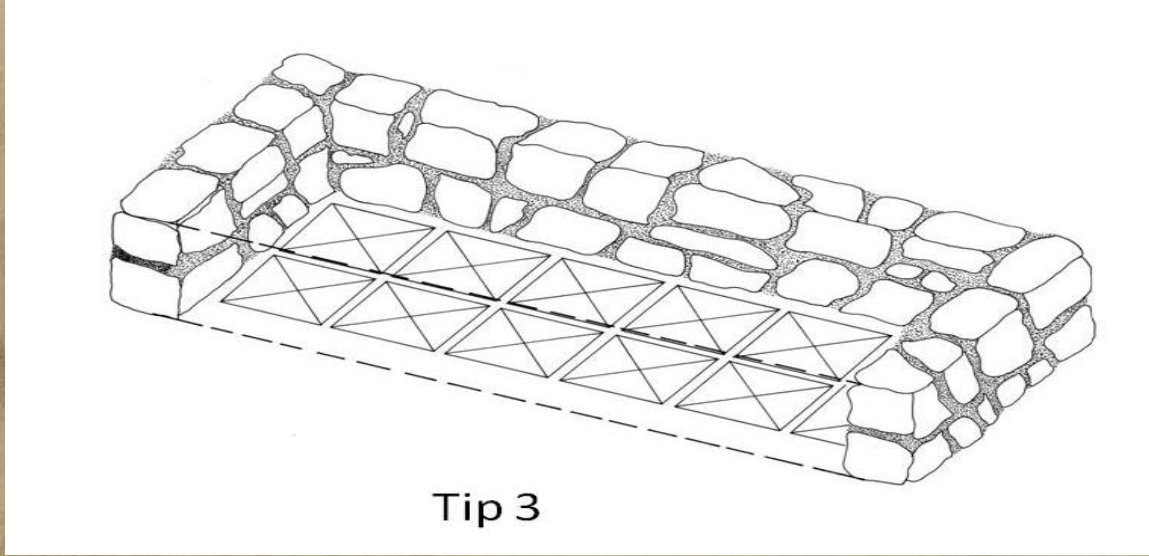
2. Lahitler

Tek parça mermer bloğun iç kısmının oyulmasıyla biçimlendirilmiş lahit teknesinden ve üzerine yerleştirilmiş aynı malzemeden üretilmiş kapaktan oluşmaktadır.



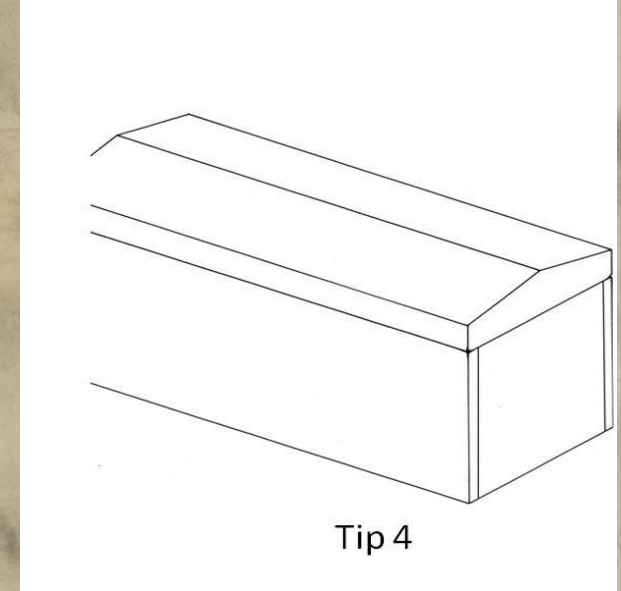
3. Tabanı Tuğla Döşeli Taş Örgü Mezarlar

Tabanına kare tuğla bloklar döşenmiş mezarın etrafına moloz taş ve harçtan duvar örülmüştür.



4. Taş Sandık Mezarlar

Düzleştirilmiş büyük taş plakaların uç kısımlarda geçmeli olarak birbirine birleştirilmesiyle oluşturulmuş; tabanı bazen toprak, bazen taş plakalı ve üzeri bazen tek, bazen çok parça kırma çatı biçimli kapakla kapatılmıştır.



5. Semerdam Kiremit Mezarlar

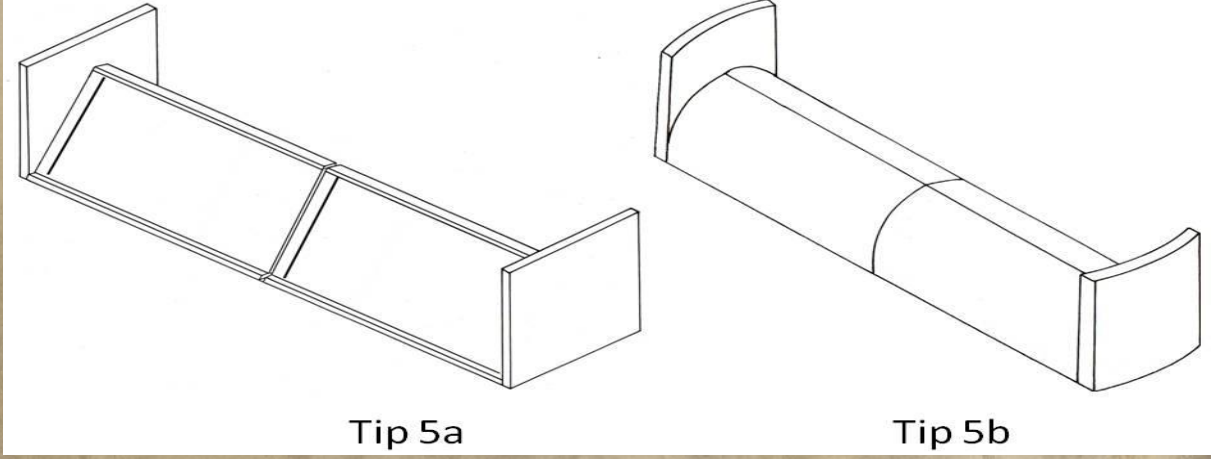
Kremasyon ya da inhumasyon gömünün uygulandığı mezarların üstü semerdam biçiminde kiremit levhalarla kapatılmıştır. Kiremit yapılarına göre,

a. Düz Semerdam Kiremit Mezarlar,

b. Dışbükey Semerdam Kiremit Mezarlar,

diye alt tiplere de ayrılır.





5a. Düz Semerdam Kiremit Mezarlar,

5b. Dışbükey Semerdam Kiremit Mezarlar,

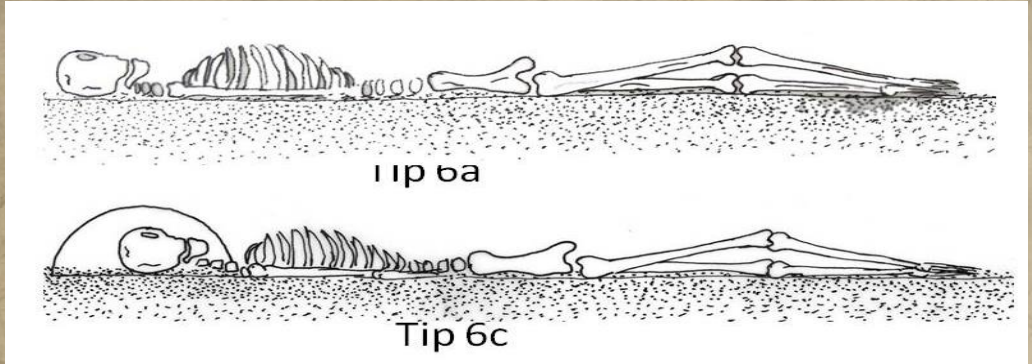
6. Basit Toprak Mezarlar

Toprağa açılmış mezar çukuru içerisine, cesedin doğrudan bırakılmasının ardından, mezarın üstü toprakla örtülmüştür. Bunlarda da ölünün cinsiyetine ve sosyal yapı içerisindeki durumuna göre mezarlar içerisine hediyeler bırakılmıştır.

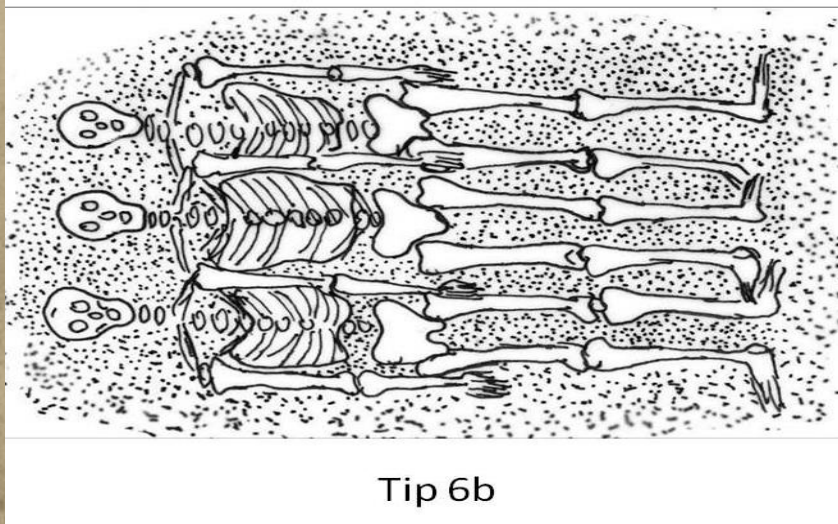
Basit toprak mezarlar da üç farklı şekilde uygulanmıştır:

a. Tek Gömülü Basit Toprak Mezarlar

c. Başucuna Pithos Kapatılmış Basit Toprak Mezarlar



b. Toplu Gömülü Basit Toprak Mezarlar



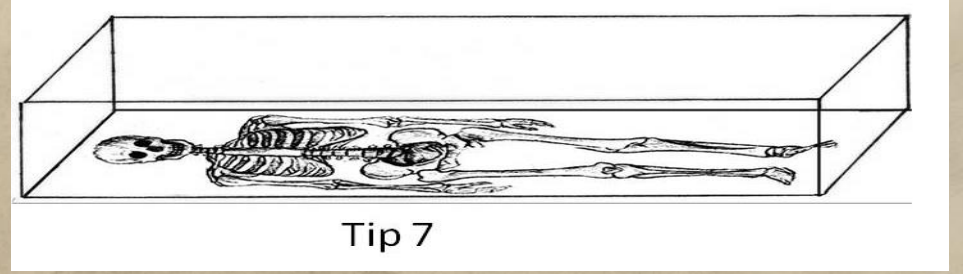


7. Ahşap Tabut Mezarlar

Tahtaların metal çivilerle birleştirilmesiyle oluşturulmuş ayak ucuna doğru daralan sandık şeklinde mezarlardır. Üst örtüsüne göre,

Üzeri Açık Ahşap Tabut Mezarlar,

Üzeri Ahşap Kapaklı Ahşap Tabut Mezarlar, olmak üzere iki alt tip gösterirler.



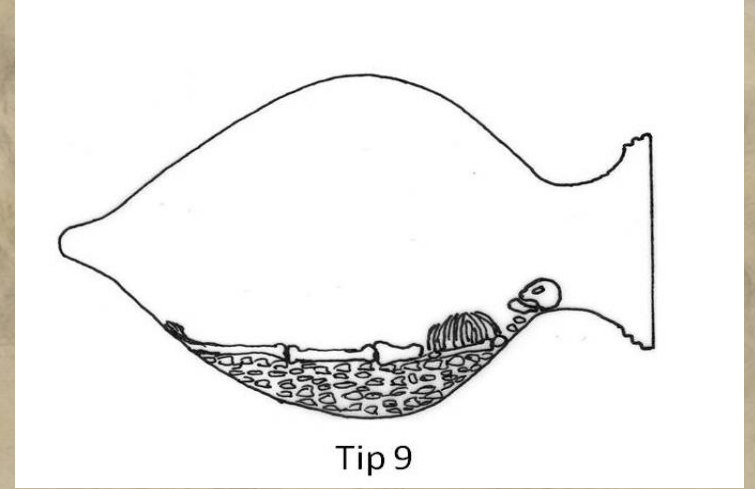
8. Urneler

II.Tip kremasyon uygulamış mezarlardır. Cesedin yakılması sonrasında geriye kalan kemik ve küllerin konulduğu çeşitli tiplerde kaplardan oluşmaktadırlar. Çoğunluğu, tek ya da çift kulplu kaplar olmak üzere, kulpu olmayan örnekler de bulunmaktadır. Boyundan kulplu amphoralar, Sivri dipli amphoralar, yuvarlak gövdeli pithoslar, geniş gövdeli yarım pithoslar urne kabı olarak kullanılmıştır.



9. Pithos Mezarlar

İçerisine cesedin sırtüstü bırakıldığı, büyük boyutlu pithoslardır. Pithosların ağzı büyükçe bir taş bloğuyla kapatılmıştır.



10. Oda Mezarlar

Üzeri bir beşik tonozla harç ve moloz taşla örülmüş bu tip mezarlara inhumasyon tarzda cesetler gömülmüştür.

